

Factors Affecting Value Added Tax of the Regional Revenue Office 12

Chanikan Sungkhao^{1*} and Teerasak Sapwarobol²

¹ Master Student, Business economics, Faculty of Economics, Kasertsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: chanikan.sun@ku.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the economic factors affecting Value Added Tax (VAT) and the efficiency of VAT collection from tax effort index of the Regional Revenue Office 12, by using the secondary data during 2002-2021. The analysis employed Pooled OLS Regression model to estimate the parameters. The estimated results from the model were calculated with the tax effort index of the Regional Revenue office 12. Results indicated that the Consumer Price Index by province, VAT in the previous years in each province, industrial sector revenue by province and population size by province are positively impacts on VAT revenue and significantly influenced VAT collection. When using the estimated results from the model to calculate tax effort index, Phatthalung Area Revenue Office had a tax effort index of less than unity. This indicates that VAT collection was lower than the estimated VAT revenue. Meanwhile, Trang Area Revenue Office and Satun Area Revenue Office demonstrated high capabilities in VAT collection. By ranking the efficiency of VAT collection, Satun Area Revenue Office had the highest average tax effort index of 1.0340, followed by Trang Area Revenue Office with 1.0023 and Phatthalung Area Revenue Office with 0.9618.

Keywords: Tax Collection, Tax Effort Index, Value Added Tax

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12

ชนิกานต์ สังขาว^{1*} และ อีร์ศักดิ์ ทรัพย์วโรบล²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: chanikan.sun@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มและประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 โดยใช้ข้อมูลทีหุติยภูมิรายปี ในช่วงปีพ.ศ. 2545 – 2564 ทำการวิเคราะห์ผ่านแบบจำลอง Pooled OLS Regression และนำผลการประมาณค่าจากแบบจำลองมาคำนวณดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมารายจังหวัด รายได้ภาคอุตสาหกรรม รายจังหวัด และจำนวนประชากรรายจังหวัด มีความสัมพันธ์กับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อนำผลที่ได้จากแบบจำลองมาคำนวณดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุงมีดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้ดีต่ำ โดยจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้ต่ำกว่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการได้ ในขณะที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล มีความสามารถในการจัดเก็บอยู่ในเกณฑ์สูง เนื่องจากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่าภาษีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการได้จากแบบจำลอง เมื่อเรียงลำดับประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม สำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูลมีค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม 1.0340 รองลงมา คือ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง 1.0023 และสำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง 0.9618 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดเก็บภาษี, ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษี, ภาษีมูลค่าเพิ่ม

© 2024 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ภาษีมูลค่าเพิ่มจัดเป็นภาษีทางอ้อมซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศไทยที่ถูกจัดเก็บจากฐานการบริโภคสินค้าและบริการ ส่งผลให้ภาษีมูลค่าเพิ่มจึงมีฐานภาษีที่กว้างและเป็นภาษีที่สร้างรายได้ให้กับรัฐบาล (สำนักงานงบประมาณของรัฐบาล, 2558) ซึ่งกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากรโดยมุ่งเน้นการจัดเก็บรายได้ภาษีให้มีประสิทธิภาพสูงสุดได้มีการแบ่งโครงสร้างในการจัดเก็บภาษีระดับสำนักงานสรรพากรภาค จำนวน 12 ภาค เพื่อให้เกิดการกระจายการบริหารการจัดเก็บภาษีให้ได้ตามเป้าหมาย และตามประมาณการที่วางไว้ จากผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานสรรพากรภาค พบว่า สำนักงานสรรพากรภาค 12 เป็นหนึ่งในสำนักงานที่มีผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มต่ำ โดยมีผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน 14,160 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 1.88 ของผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มทั้งหมด (กรมสรรพากร, 2565) แต่เมื่อพิจารณาผลการจัดเก็บในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2565 มีแนวโน้มการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกับสำนักงานสรรพากรภาคที่มีการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มต่ำอื่น ๆ โดยมีรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 10,082 ล้านบาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 9,814 ล้านบาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 12,104 ล้านบาท ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 14,160 ล้านบาท เนื่องมาจากการฟื้นตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในประเทศจากการที่สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 คลี่คลายลง ประกอบกับการเปิดรับนักท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบและผลประกอบการนิติบุคคลฟื้นตัว แต่เมื่อพิจารณาควบคู่กับอัตราการเปลี่ยนแปลงผลการจัดเก็บพบว่า

แม้แนวโน้มการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจะเพิ่มขึ้นแต่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง (กรมสรรพากร, 2566) ทั้งนี้ สำนักงานสรรพากรภาค 12 ควบคุมการดูแลหน่วยจัดเก็บภาษีทั้งหมด 7 จังหวัดในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย มีสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว โดยด้านเกษตรกรรมมีพืชที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ข้าว และมะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ภาคอุตสาหกรรมในแต่ละจังหวัดจะเกี่ยวเนื่องกับผลผลิตด้านการเกษตรและเป็นอุตสาหกรรมขั้นต้นที่กรรมวิธีการผลิตไม่ยุ่งยาก ได้แก่ อุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องกับยางพารา ไม้ยางพารา อุตสาหกรรมสกัดน้ำมันปาล์ม และอุตสาหกรรมอาหารทะเล ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่สามารถสร้างรายได้ให้กับจังหวัด ทำให้ปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างรายได้ในพื้นที่การดูแลของสำนักงานสรรพากรภาค 12 ประกอบการการศึกษาของอัญตินันท์ นันทพันธ์ (2558) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มประกอบไปด้วย ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ภาคอุตสาหกรรม และรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา รวมถึงผลการจัดเก็บรายได้ภาษีในอดีตจะมีผลต่อการจัดเก็บในปัจจุบัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยเป็นการศึกษาผลการจัดเก็บพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบน เช่นเดียวกับงานศึกษาของ วราพรธม ตั้งวานิชพงษ์ (2551) พบว่า รายได้ภาคบริการและรายได้ภาคอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในทิศทางเดียวกัน เป็นการศึกษาผลการจัดเก็บในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย รวมทั้งงานศึกษาของสุจิตรา แผลมหลักสกุล และ อสัมภินพงศ์ ฉัตราคม (2562) ได้ศึกษาการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศไทยผ่านปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค และสกุลภัทร ตติปาณิเทพ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาคบริการรายจังหวัด และรายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด แต่เป็นการศึกษาผลการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคล ทำให้หากพิจารณาในพื้นที่การจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต่างกัน และประเภทภาษีที่แตกต่างกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจดังกล่าวส่งผลต่อรายได้ภาษีแตกต่างกันหรือไม่ นอกจากนี้ไม่พบงานศึกษาที่นำปัจจัยทางด้านจำนวนผู้ประกอบการ และจำนวนประชากรมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 สามารถจัดเก็บได้ตามขีดความสามารถของการจัดเก็บได้แท้จริงหรือไม่ และปัจจัยทางเศรษฐกิจใดที่ส่งผลต่อรายได้การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในพื้นที่ที่ความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรภาค 12 รวมถึงศึกษาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีของแต่ละหน่วยการจัดเก็บของสำนักงานสรรพากรภาค 12 เพื่อนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวทางนโยบายของภาครัฐและเป็นข้อมูลที่จะช่วยในการวิเคราะห์ผลการจัดเก็บภาษีในเชิงพื้นที่ที่มีศักยภาพ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มให้เต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อรายได้ของรัฐ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม จากดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 โดยการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองจำลอง Pooled OLS Regression ประเมินพารามิเตอร์ในแบบจำลองด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Method) ซึ่งสามารถกำหนดสมการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 ดังนี้

$$VAT_{it} = \beta_0 + \beta_1 GPP_{it} + \beta_2 CPI_{it} + \beta_3 SERVE_{it} + \beta_4 INDUSTRY_{it} + \beta_5 VAT_{1it} + \beta_6 NUM_T_{it} + \beta_7 POP_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดยที่	VAT	คือ	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัดปีปัจจุบัน
	GPP	คือ	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
	CPIP	คือ	ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด
	SERVE	คือ	รายได้ภาคบริการรายจังหวัด
	INDUSTRY	คือ	รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด
	VAT_1	คือ	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัดปีก่อนหน้า
	NUM_T	คือ	จำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด
	POP	คือ	จำนวนประชากรรายจังหวัด
	β_0	คือ	ค่าคงที่ (Constant)
	$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_7$	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient)
	ε_{it}	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อน
	i	คือ	ข้อมูลจังหวัดที่ i
	t	คือ	ช่วงเวลา (ปี)

จากนั้น นำผลการประมาณการที่ได้จากแบบจำลองมาคำนวณหาค่าดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร (Tax Effort Index : E) จากแนวคิดเกี่ยวกับการวัดประสิทธิภาพในรายงานการวิจัยเรื่องการสำรวจสถานะความรู้ว่าด้วยภาษีอากรในเมืองไทยของ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (2527) เพื่อวัดประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยการนำสัดส่วนรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้จริงของสรรพากรภาค 12 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มาเปรียบเทียบกับสัดส่วนของรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการว่าจะจัดเก็บได้ที่ได้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งค่าดัชนีที่ประมาณการได้จะสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี โดยสามารถเขียนอยู่ในรูปสมการได้ดังนี้

$$E = \frac{VAT/Y}{\widehat{VAT}/Y}$$

โดยที่	E	คือ	ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม
	VAT	คือ	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้จริงรายจังหวัด
	$\widehat{VAT}$	คือ	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการว่าจะจัดเก็บได้รายจังหวัด
	Y	คือ	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
	VAT/Y	คือ	สัดส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด
	$\widehat{VAT}/Y$	คือ	สัดส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจัดเก็บได้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ค่า $E = 1$ สะท้อนว่าระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในเกณฑ์ปกติ

ค่า $E > 1$ สะท้อนว่าระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าปกติ

ค่า $E < 1$ สะท้อนว่าระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าปกติ

2. สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	สมมติฐาน
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	+
ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด	-
รายได้ภาคบริการรายจังหวัด	+
รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด	+
จำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด	+
รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมารายจังหวัด	+
จำนวนประชากรรายจังหวัด	+

ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ: +, - หมายถึงทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มและประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายปี ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 – 2564 เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลที่มีการจัดเก็บ และกำหนดขอบเขตเฉพาะการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ในสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 12 ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาสำนักงานสรรพากรพื้นที่ที่ไม่มีข้อจำกัดความไม่สงบในพื้นที่ ขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร และขนาดทางเศรษฐกิจที่มีความใกล้เคียงกัน จำนวน 3 สำนักงาน ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล เพื่อนำมากำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูล	แหล่งข้อมูล	หน่วย
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ล้านบาท
ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด	กระทรวงพาณิชย์	-
รายได้ภาคบริการรายจังหวัด	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ล้านบาท
รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด	สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	ล้านบาท
รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัด	กรมสรรพากร	ล้านบาท
จำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด	กรมพัฒนาธุรกิจการค้า	ราย
จำนวนประชากรรายจังหวัด	สำนักงานสถิติแห่งชาติ	คน

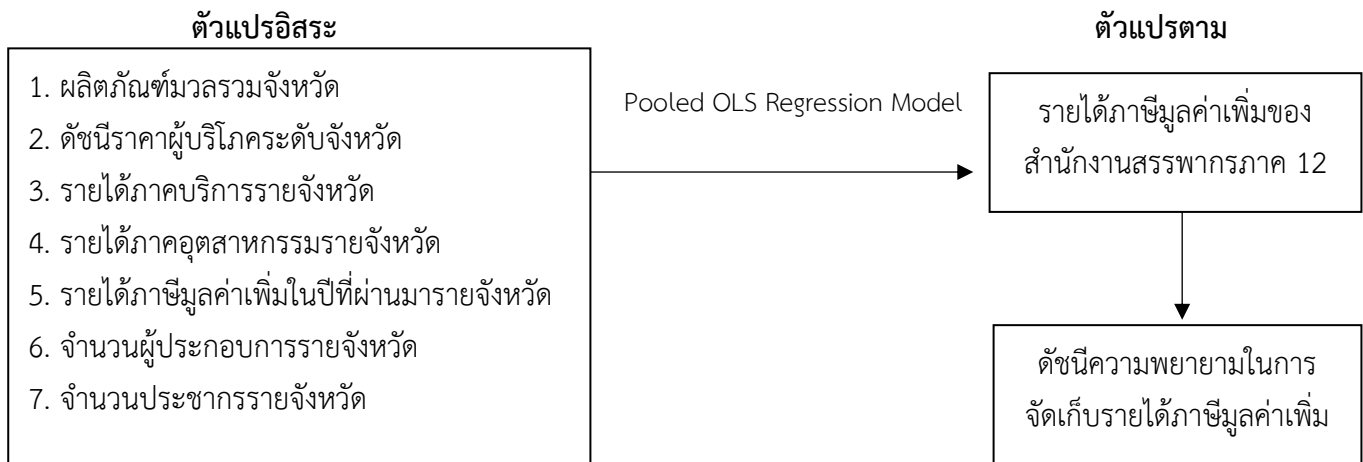
ที่มา: รวบรวมโดยผู้วิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยหาค่าความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Method) โดยการวิเคราะห์ตามแบบจำลอง Pooled OLS Regression เพื่อคำนวณหารายได้ที่คาดว่าจะจัดเก็บได้มาทำการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มผ่านดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนทฤษฎีพัฒนาการโครงสร้างภาษีของมัสเกรฟ พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดโครงสร้างภาษี เมื่อโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไปตามระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งผลให้ลักษณะของฐานภาษีก็น่าจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ส่งผลให้รายได้ภาษีของรัฐที่ถูกจัดเก็บได้จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ (สกุลภัทร ตติปาณิเทพ, 2561) และแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลงานทางด้านภาษีอากร โดยใช้ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร เป็นวิธีการที่มีการคำนึงถึงสมรรถวิสัยในการจัดเก็บภาษีอากร (Tax Capacity) ทำการประมาณภาษีอากรที่ควรจัดเก็บได้ด้วยตัวแปรที่อธิบายรายได้ภาษีอากรของรัฐบาลในประเทศที่มีความแตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ดังนั้นการวิเคราะห์ผลงานทางภาษีอากรจึงประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ สมรรถวิสัยในการจัดเก็บภาษีอากร (Tax Capacity) เป็นขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษีที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล และความสามารถในการเสียภาษีอากรของหน่วยเศรษฐกิจ และส่วนที่สอง คือ ความพยายามในการจัดเก็บภาษีอากร (Tax Effort) ความพยายามของรัฐบาลในการปรับโครงสร้างการบริหารการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยคำนวณได้จากการเปรียบเทียบสัดส่วนของภาษีอากรที่เก็บได้จริง (Actual Tax Ratio) ของประเทศ กับอัตราส่วนภาษีที่ประมาณการ หรือพยากรณ์ว่าจะเก็บได้ (Estimated or Predicted Tax Ratio) ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถในการจัดเก็บภาษี (ริงสตรัค ธนะพรพันธ์, 2527) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12

เมื่อนำตัวแปรตามและตัวแปรอิสระมาประมาณค่าด้วยแบบจำลอง Pooled OLS Regression โดยแบบจำลองที่ 1 เป็นการนำตัวแปรอิสระทุกตัวแปรมาสร้างแบบจำลอง พบว่าตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติมีทั้งหมด 2 ตัวแปร ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด (CPIP) และรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมารายจังหวัด (VAT_1) ดังแสดงในตารางที่ 3 แบบจำลองที่ 2 - 5 เป็นการทดลองเลือกตัดตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) รายได้ภาคบริการรายจังหวัด (SERVE) หรือจำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด (NUM_T) เนื่องจากมีค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) กับตัวแปรอิสระอื่นในระดับสูง สำหรับแบบจำลองที่ 2 เป็นการเลือกตัดตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ภาคบริการรายจังหวัด และจำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด ตัวแปรอิสระในแบบจำลองที่ 2 มีนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้นจากแบบจำลองที่ 1 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมารายจังหวัด รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด (INDUSTRY) และจำนวนประชากรรายจังหวัด (POP) แบบจำลองที่ 3 เป็นการเลือกตัดตัวแปรรายได้ภาคบริการรายจังหวัด และจำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติมี

ทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา รายจังหวัด และจำนวนประชากรรายจังหวัด สำหรับแบบจำลองที่ 4 เป็นการเลือกตัดตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และจำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด พบว่าตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติและค่าสัมประสิทธิ์เป็นไปตามแบบจำลองที่ 1 ในขณะที่แบบจำลองที่ 5 เป็นการเลือกตัดตัวแปรผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ค่าบริการรายจังหวัด ออกจากแบบจำลองที่ 1 พบว่าตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด และรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา รายจังหวัด และจำนวนผู้ประกอบการรายจังหวัด

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
ค่าคงที่	-171.1383*** (-2.5598)	-144.2676** (-2.3345)	-185.9676*** (-2.9675)	-138.4454** (-2.2417)	-151.9242** (-2.5410)
GPP	0.0020 (0.8259)		0.0036** (2.2030)		
CPIP	1.6248** (2.5271)	1.3551** (2.1270)	1.4495** (2.3477)	1.3088** (2.0583)	1.6985*** (2.6774)
SERVE	0.0008 (0.2026)			0.0039 (1.1918)	
INDUSTRY	-0.0041 (-0.6149)	0.0093*** (2.8825)	-0.0035 (-0.5296)	0.0060 (1.4088)	0.0007 (0.1417)
VAT_1	0.7443*** (11.0142)	0.8246*** (15.0320)	0.7791*** (13.68910)	0.7898*** (12.7385)	0.7518*** (12.071)
NUM_T	0.0425 (1.1767)				0.0644** (2.2266)
POP	-0.00003 (-0.2460)	0.0001*** (3.0198)	0.00008** (2.5408)	0.00003 (0.4142)	-0.00006 (-0.7672)
TOUR					
Observations	60	60	60	60	60
Adjusted R ²	0.9865	0.9857	0.9866	0.9858	0.9867
F-statistics	616.1506	1017.8210	872.2755	820.7664	873.8413
Prob.	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
GPP	0.0024 (9.3997)		0.0038** (2.2888)		
CPIP	1.6896** (2.5728)	1.4377** (2.1894)	1.5753** (2.4801)	1.3971** (2.1338)	1.7339** (2.6652)
SERVE	0.0006 (0.1532)			0.0040 (1.2085)	
INDUSTRY	-0.0043 (-0.6425)	0.0094*** (2.9006)	-0.0039 (-0.5902)	0.0061 (1.4203)	0.0009 (0.1849)
VAT_1	0.7600*** (10.3726)	0.8366*** (14.1944)	0.7945*** (13.3150)	0.8020*** (12.2781)	0.7592*** (11.24622)
NUM_T	0.0368 (0.9740)				0.0632** (2.1463)
POP	-0.00002 (-0.1921)	0.00009** (2.4159)	0.00007* (1.8375)	0.00002 (0.2288)	-0.00006 (-0.7827)

ตารางที่ 3 ผลการประมาณค่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม (ต่อ)

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
ค่าคงที่	-171.1383*** (-2.5598)	-144.2676** (-2.3345)	-185.9676*** (-2.9675)	-138.4454** (-2.2417)	-151.9242** (-2.5410)
TOUR	-0.000008 (-0.5787)	-0.000008 (-0.5791)	-0.00001 (-0.8762)	-0.000009 (-0.6277)	-0.000004 (-0.3004)
Observations	60	60	60	60	60
Adjusted R ²	0.9863	0.9855	0.9866	0.9856	0.9864
F-statistics	532.2781	804.4834	723.8974	676.3626	715.9477
Prob.	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000

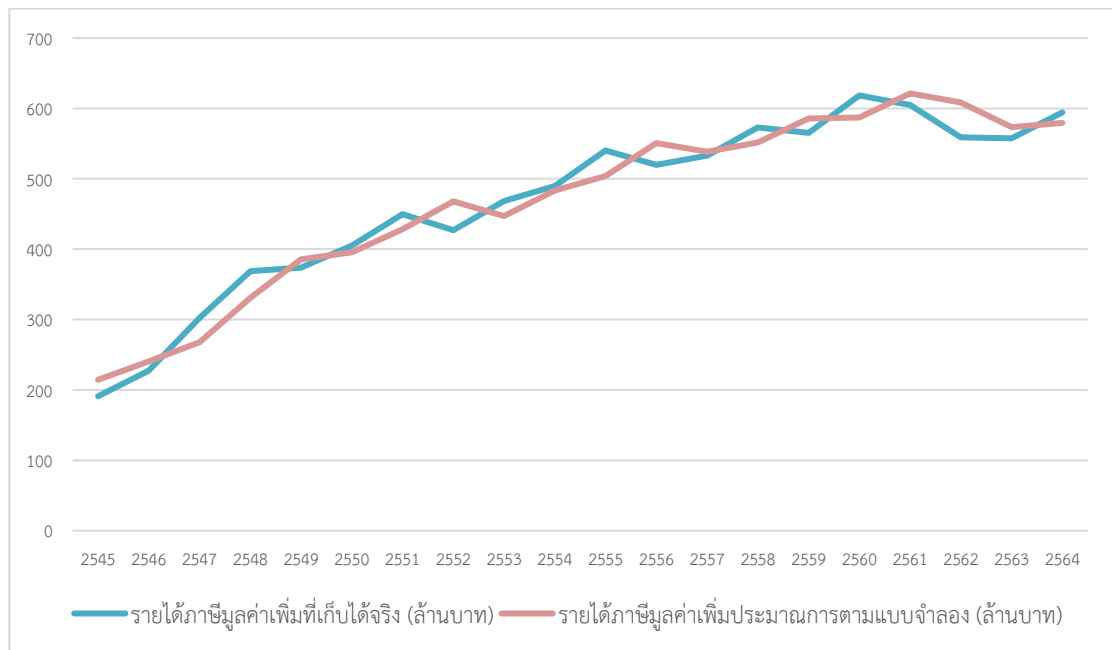
เมื่อพิจารณาลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูลแล้วพบว่า ทั้งสามจังหวัดเป็นจังหวัดทางด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงมีการศึกษาตัวแปรจำนวนนักท่องเที่ยว (TOUR) เพิ่มเติมจากแบบจำลองที่ 1-5 โดยแสดงผลในแบบจำลองที่ 6-10 พบว่า ตัวแปรจำนวนนักท่องเที่ยว (TOUR) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการศึกษาที่มีความใกล้เคียงกับผลการศึกษาของแบบจำลองที่ 1-5 ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระที่มีความคงเส้นคงวามีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด และรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมาของจังหวัด ซึ่งแบบจำลองที่ 2 เป็นแบบจำลองที่ตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์และนัยสำคัญทางสถิติทุกตัว ประกอบกับมีค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระอื่นในระดับต่ำกว่าแบบจำลองอื่น ๆ จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแบบจำลองเพื่อใช้ในการสร้างดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม

2. ประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม จากดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12

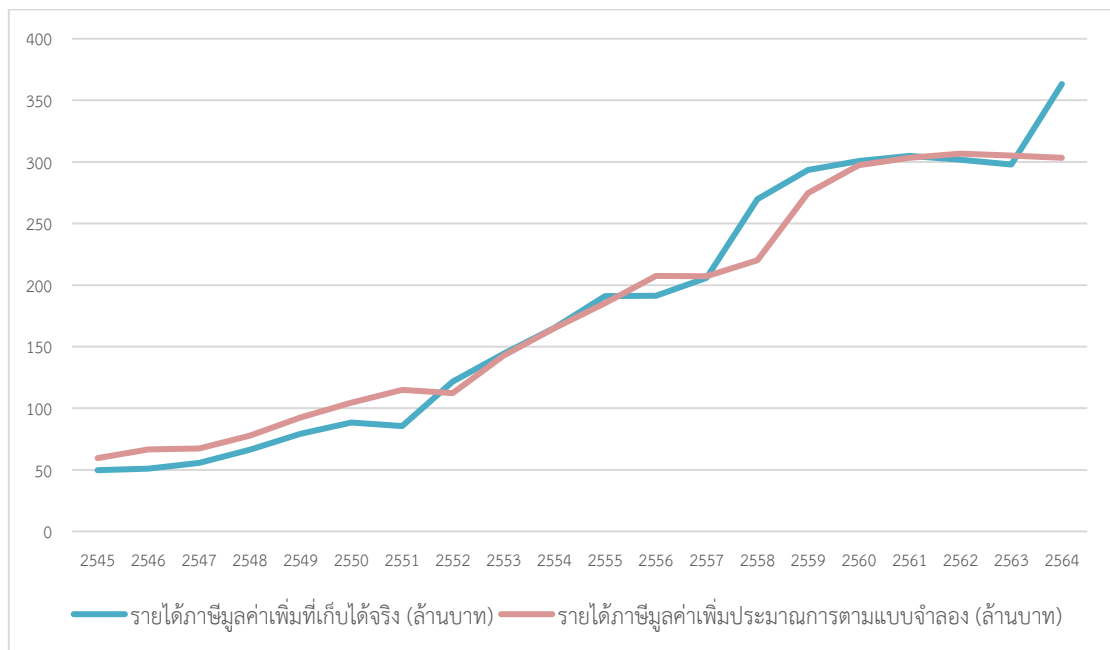
จากผลการประมาณค่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 ตามแบบจำลองที่ 2 สามารถนำมาเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\widehat{VAT}_{it} = -144.2676 + 1.3551CPI_{it} + 0.0093INDUSTRY_{it} + 0.8246VAT_1_{it} + 0.0001POP_{it}$$

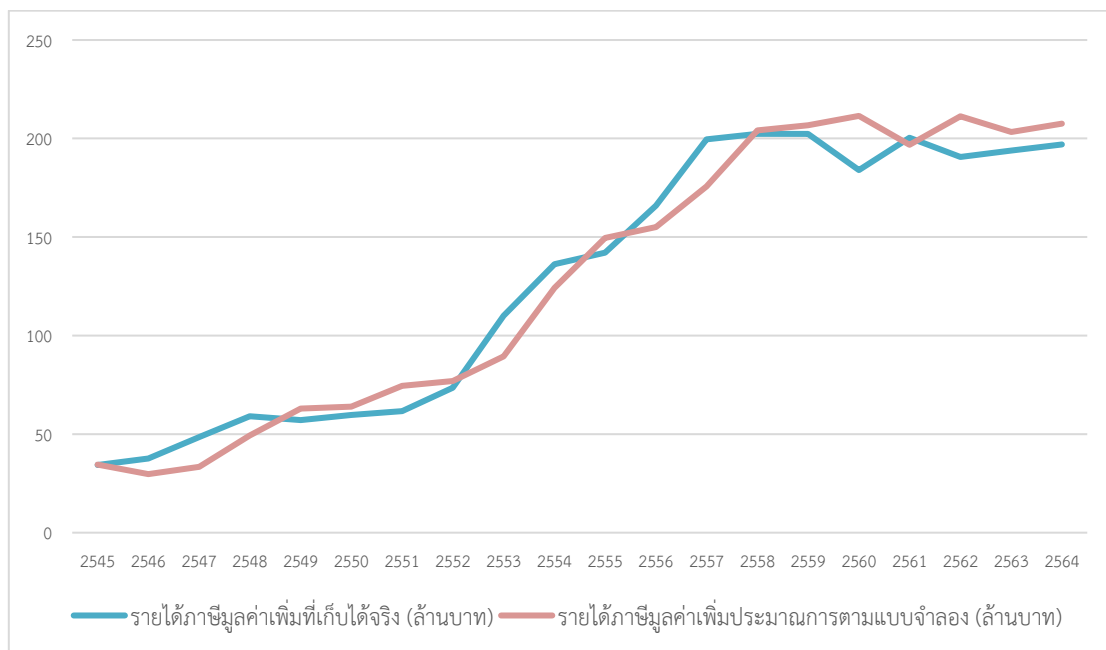
จากสมการดังกล่าว คำนวณหาความสามารถการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่คาดว่าจะจัดเก็บได้ ของสำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล ดังภาพที่ 2, 3 และ 4 นำมาเปรียบเทียบกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้จริงรายจังหวัด ในการคำนวณดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2565 โดยนำสัดส่วนรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มาเปรียบเทียบกับสัดส่วนรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจัดเก็บได้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในการคำนวณดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังภาพที่ 5

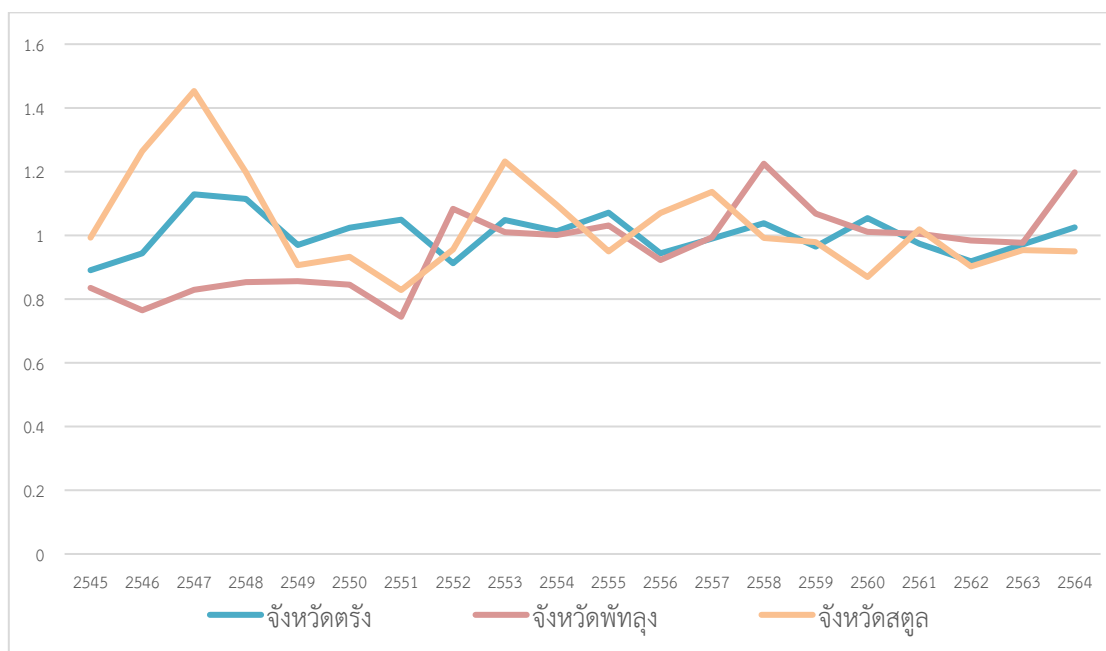
ภาพที่ 2 ผลการประมาณการรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจากแบบจำลองของจังหวัดตรัง ช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564

ภาพที่ 3 ผลการประมาณการรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจากแบบจำลองของจังหวัดพัทลุง ช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564

ภาพที่ 4 ผลการประมาณการรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจากแบบจำลองของจังหวัดสตูล ช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564

ภาพที่ 5 ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของจังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล ช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564

ผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริงและผลการประมาณการรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจากแบบจำลองช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564 พบว่า สำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง มีรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริงรวมทั้งหมด จำนวน 9,367.00 ล้านบาท มากกว่า รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจะต้องเก็บได้ตามแบบจำลองที่มีจำนวนทั้งหมด 9,361.56 ล้านบาท สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง มีรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริง รวมทั้งหมด จำนวน 3,626.30 ล้านบาท มากกว่า รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจะต้องเก็บได้ตามแบบจำลองที่มีจำนวนทั้งหมด 3,613.41 ล้านบาท และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูลมีรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริง รวมทั้งหมด จำนวน 2,555.92 ล้านบาท น้อยกว่า รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจะต้องเก็บได้ตามแบบจำลองที่มีจำนวนทั้งหมด 2,560.46 ล้านบาท โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายสำนักงานจากการนำค่าดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ช่วงปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564 มาหาค่าเฉลี่ย พบว่าสำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล มีค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม

มากกว่า 1 แสดงถึงการมีระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าปกติ แต่สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุงมีระดับความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่าปกติ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มน้อยกว่า 1 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการคำนวณดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ปี พ.ศ.2545 - พ.ศ.2564

สำนักงานสรรพากรพื้นที่	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บได้จริง	รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มที่ควรจัดเก็บได้ตามแบบจำลอง	ค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม
ตรัง	9,367.00	9,361.56	1.0023
พัทลุง	3,626.30	3,613.41	0.9618
สตูล	2,555.92	2,560.46	1.0340

ที่มา : จากการคำนวณ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 พบว่าดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษากลับไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา อาจเนื่องมาจากการที่ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ระดับราคาสินค้าและบริการภายในจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น ผู้ผลิตสินค้าและบริการจึงมีรายได้จากการขายสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น แตกต่างจากงานวิจัยของสุจิตรา แหลมหลักสกุล และอสมภินพวงศ์ ฉัตราคม (2562) ที่ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศไทย และพบว่า ดัชนีราคาผู้บริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากดัชนีราคาผู้บริโภคในงานวิจัยนี้สะท้อนระดับราคาสินค้าและบริการที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้ผู้บริโภคจึงลดการบริโภคลง ทำให้การจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มจึงลดลง

รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมารายจังหวัด มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการศึกษากลับเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา โดยรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีก่อนหน้ามีอิทธิพลต่อการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีถัดมา สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญตินันท์ นันทพันธ์ (2558) ที่ศึกษาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม จากค่าดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 8 และพบว่ารายได้จากภาษีมูลค่าเพิ่มต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการศึกษากลับเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา เนื่องจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น มีอำนาจซื้อเพิ่มมากขึ้น และภาคธุรกิจมีการขยายการลงทุนมากขึ้น ทำให้สามารถจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสกุณภัทร ตติปาณีเทพ (2561) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะส่งผลต่อรายได้ภาษีเงินได้นิติบุคคล และประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเงินได้นิติบุคคลผ่านดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีเงินได้ของจังหวัดในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และพบว่ารายได้ภาคอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีเงินได้นิติบุคคล เช่นเดียวกับงานวิจัยของวราพรณ ตั้งวานิชกพงษ์ (2551) ที่ศึกษาความพยายามในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของหน่วยจัดเก็บภาษี และสร้างดัชนีชี้วัดความพยายามในการจัดเก็บภาษีของสำนักงานสรรพากรภาค 5 และพบว่าอัตราส่วนของรายได้ภาคอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

จำนวนประชากรรายจังหวัด มีความสัมพันธ์กับรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา เนื่องจากจำนวนประชากรรายจังหวัดสะท้อนถึงจำนวนผู้ซื้อสินค้าและบริการที่ถูกผลกระทบจากภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ผลิต เมื่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น มีผลให้เกิดความต้องการใช้จ่ายใช้สอยสินค้าและบริการที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้ผลิตจึงผลิตสินค้าและบริการมาตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ภาครัฐจึงสามารถจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจระดับจังหวัดที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด และจำนวนประชากรรายจังหวัด มีผลต่อการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาปัจจัยเฉพาะในแต่ละพื้นที่
2. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการจัดเก็บภาษีในอดีตกับปัจจุบันผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ารายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา มีผลต่อการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีปัจจุบัน ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สำคัญสำหรับการวางแผนและคาดการณ์รายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มได้ในอนาคต
3. การประยุกต์ใช้ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีในระดับพื้นที่ การวิจัยนี้ได้นำเสนอวิธีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับพื้นที่โดยใช้ดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาษีซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างหน่วยจัดเก็บภาษีในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกัน
4. ความแตกต่างของประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีระหว่างพื้นที่ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มระหว่างสำนักงานสรรพากรพื้นที่ต่าง ๆ ภายในสำนักงานสรรพากรภาคเดียวกัน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนานโยบายและมาตรการจัดเก็บภาษีที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสรรพากรภาค
5. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีระดับพื้นที่ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม และประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีในระดับพื้นที่ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีทางอ้อมที่เป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศไทยที่ถูกจัดเก็บได้สูงที่สุด ซึ่งถูกจัดเก็บโดยกรมสรรพากรเพื่อบูรณาการการจัดเก็บรายได้ภาษีให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงมีการปฏิรูประบบราชการแบ่งโครงสร้างในการจัดเก็บภาษีระดับสำนักงานสรรพากรภาค จำนวน 12 ภาค ในการกระจายการบริหารการจัดเก็บภาษี จากผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานสรรพากรภาค พบว่า สำนักงานสรรพากรภาค 12 เป็นหนึ่งในสำนักงานที่มีผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มอยู่ในกลุ่มที่มีผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มต่ำ ในการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มและประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 – 2564 ซึ่งเลือกทำการศึกษาผลการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานสรรพากรภาค 12 จำนวน 3 สำนักงาน ประกอบไปด้วยสำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล นำมาสร้างแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มผ่านแบบจำลอง Pooled OLS Regression จำนวน 10 แบบจำลอง ผลการศึกษาพบว่า ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด และรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา รายจังหวัด ตัวแปรอิสระที่มีความคงเส้นคงวา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 10 แบบจำลอง และเมื่อพิจารณาควบคู่กับค่าสหสัมพันธ์พบว่า แบบจำลองที่ 2 มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแบบจำลองเพื่อใช้ในการสร้างดัชนีความพยายามในการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 12 เนื่องจากเป็นแบบจำลองที่ตัวแปรอิสระที่มีค่าสหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัว ประกอบกับมีค่าสหสัมพันธ์กับตัวแปร

อิสระอื่นในระดับต่ำกว่าแบบจำลองอื่น ๆ ซึ่งตัวแปรอิสระ ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด รายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มในปีที่ผ่านมา รายจังหวัด รายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัด และจำนวนประชากรรายจังหวัด มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับ รายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มรายจังหวัด เมื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดเก็บรายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มผ่านดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่ม พบว่า สำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุง มีค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มในเท่ากับ 0.9618 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงถึงสำนักงานสรรพากรพื้นที่พัทลุงจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มได้ต่ำกว่าภาคีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการได้จากแบบจำลอง ในขณะที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล มีความสามารถในการจัดเก็บอยู่ในเกณฑ์สูง เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยดัชนีความพยายามในการจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 1.0023 และ 1.0340 ซึ่งมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึงสำนักงานสรรพากรพื้นที่ตรัง และสำนักงานสรรพากรพื้นที่สตูล จัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่าภาคีมูลค่าเพิ่มที่ประมาณการได้จากแบบจำลอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่าเมื่อรายได้ภาคอุตสาหกรรมรายจังหวัดเพิ่มสูงขึ้นจะสามารถจัดเก็บรายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มได้เพิ่มมากขึ้น กรมสรรพากรควรมีการป้องกันและตรวจสอบการหลีกเลี่ยงภาษีโดยเฉพาะกลุ่มภาคอุตสาหกรรมที่มีผลต่อรายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มที่จะสามารถจัดเก็บได้ ซึ่งทางกรมสรรพากรได้มีนโยบายขับเคลื่อนการจัดเก็บภาษีด้วยข้อมูลโดยใช้ Big Data ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บให้ตรงเป้าหมาย มีการเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เพื่อช่วยในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น การศึกษานี้จึงเห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว เพราะการนำ Big Data เข้ามาใช้จะช่วยให้สามารถทราบถึงข้อมูลภาคส่วนต่าง ๆ สามารถตรวจสอบผู้ประกอบการที่มีความเสี่ยงในการหลีกเลี่ยงภาษีและผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในการเสียภาคีมูลค่าเพิ่ม เพื่อป้องกันการไม่ให้เกิดการหลีกเลี่ยงภาษี ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการวัดประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาคีมูลค่าเพิ่มเพียงอย่างเดียว ซึ่งการวัดประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีช่วยให้หน่วยงานระดับพื้นที่ทราบขีดความสามารถในการจัดเก็บภาษีของหน่วยงานว่าระดับรายได้ภาษีที่จัดเก็บได้ในแต่ละปีทางหน่วยงานสามารถจัดเก็บได้เต็มความสามารถที่หน่วยงานควรจะต้องจัดเก็บได้หรือไม่จึงเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงานในการพัฒนาระบบการดำเนินงานการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามกรมสรรพากรมีการจัดเก็บรายได้ภาษีอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาคีมูลค่าเพิ่ม อาจวัดประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีแต่ละประเภท และรายได้ภาษีในภาพรวม เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพและความสามารถทั้งในภาพรวมและรายภาษี ทำให้สามารถนำผลดังกล่าวมากำหนดนโยบายได้ว่าแต่ละสำนักงานพื้นที่มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนทางด้านใด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาให้หน่วยงานในระดับพื้นที่มีประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2565). รายงานประจำปี 2565. สืบค้น 25 ตุลาคม 2566. จาก https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report65.pdf.
- _____. (2566). ผลการจัดเก็บภาษี. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566. จาก https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report65.pdf.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2527). การสำรวจสถานะความรู้ว่าด้วยภาษีอากรในเมืองไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วราพรธณ ตั้งวานิชกพงษ์. (2551). การศึกษาความพยายามในการจัดเก็บภาคีมูลค่าเพิ่มของหน่วยจัดเก็บสำนักงานสรรพากรภาค 5 ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2544 – 2548. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 48(1), 1-25.

- สกุลภัทร ตติปาณิเทพ. (2561). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อรายได้ภาษีเงินได้นิติบุคคลในพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- สำนักงานประมาณของรัฐสภา. (2558). รายงานทางวิชาการ สำนักงานประมาณของรัฐสภา. สืบค้น 23 ตุลาคม 2566. จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=210.
- สุจิตรา แหลมหลักสกุล และ อัสมิงนพงค์ ฉัตราคม. (2562). การจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของประเทศไทย. วารสารรามคำแหง, 3(1), 47-62.
- อัญตินันท์ นันทพันธ์. (2558). ประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ภาษีมูลค่าเพิ่มของสำนักงานสรรพากรภาค 8. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).